

Asia: OM 8/41/2015

Oikeusprosessien keventäminen

1. Yleistä

Onko teillä yleistä lausuttavaa työryhmän ehdotuksesta?

Kriminaalipoliittinen osasto pitää mietinnössä esitettyjä ehdotuksia kannatettavina. Kriminaalipoliittinen osasto on 10.3.2016 antanut arviomuistiosta pyydetyn lausunnon ja siinä esittänyt perustellut kannanotot muistiossa tehtyihin esityksiin oikeusprosessien keventämisestä.

2. Kokoonpanosäännökset

a) Lausuntonne käräjäoikeuden kokoonpanosäännöksiä koskevista muutosehdotuksista

Käräjäoikeuden kokoonpanojen keventäminen on kannatettava ajatus. Yhden tuomarin kokoonpanon laajentaminen rikosasioihin, joissa rangaistusmaksimi on neljä vuotta, sekä asianosaisten suostumuksella kuusi vuotta, on perusteltu. Esityksen perusteluissa todetaan, että säännöksen soveltaminen olisi käräjäoikeuden harkinnassa. Olisi perusteltua, että syyttäjä esittäisi syytettä nostaessaan käsityksensä käräjäoikeuden kokoonpanosta jutun laatu ja laajuus huomioiden. Syyttäjä voisi esittää kannanotonsa käräjäoikeudelle luontevasti KO-infolehdellä.

Kahden tuomarin kokoonpanon käyttäminen asian laadun tai laajuuden niin vaatiessa on hyvä vaihtoehto lautamieskokoonpanolle. Syyttäjä voisi myös tältä osin esittää näkemyksensä käräjäoikeuden kokoonpanosta.

b) Lausuntonne hovioikeuden kokoonpanosäännöksiä koskevista muutosehdotuksista

-

c) Lausuntonne korkeimman oikeuden kokoonpanosäännöksiä koskevista muutosehdotuksista

-

3. Kirjallinen menettely

Lausuntonne kirjallista menettelyä koskevista muutosehdotuksista

Esityksessä ei ole päädytty laajentamaan kirjallisen menettelyn soveltamisalaa tai korottamaan menettelyssä tuomittavaa enimmäisrangaistusta. Kirjallista menettelyä sovelletaan sinänsä suhteellisen laajasti, mutta oikeuskäytäntö ei ole yhtenevä, mikä on ongelmallista yhdenvertaisuuden kannalta. Eryteisesti Helsingissä kirjallisessa menettelyssä käsiteltävien rikosasioiden määrä on melko vähäinen verrattuna muuhun maahan. Mietinnössä onkin esitetty muutoksia kirjallisen menettelyn käytäntöihin, mikä on kannatettava ajatus.

Mietinnössä on ehdotettu, että syyttäjät esittäisi haastehakemuksessa nimenomaisen seuraamuskannanottonsa, joka sisältäisi sekä rangaistuslajin että rangaistuksen enimmäismäärän. Käytännössä syyttäjät jo nykyään ilmoittavat haastehakemuksessa yksilöidyn seuraamuskannanottonsa, mutta eivät kuitenkaan aina rangaistuksen enimmäismäärää. Tällä voisi olla vaikutusta vastaajan ja myös asianomistajan suostumuksen antamiseen kirjalliseen menettelyyn ja menettelyn käyttö voisi siten lisääntyä. Perusteluissa kuitenkin todetaan, että tuomioistuin ei olisi sidottu syyttäjän rangaistusvaatimukseen, vaan voisi myös tuomita vaadittua ankaramman rangaistuksen. Tässä tapauksessa vastaajalla tulee kuitenkin varata tilaisuus tulla kuulluksi. Olisi tärkeää turvata muutoksen toivottu vaikutus juttujen ohjautumisessa kirjalliseen menettelyyn enenevässä määrin. Siten tulisi jo käsittelyn alkuvaiheessa poliisikuulustelussa mahdollisimman tarkasti selvittää epäillylle suostumuksen antamisen merkitys ja kertoa syyttäjän haastehakemuksessa esittämästä enimmäisrangaistuksesta asiassa ja käräjäoikeudella olevasta mahdollisuudesta tuomita ankarampi rangaistus, jolloin vastaajaa kuitenkin tultaisiin erikseen kuulemaan asiasta. Tästä voisi olla hyvä lausua jo esityksen perusteluissa.

Muutokset koskien asianomistajan suostumusta tarkentamista ovat kannatettavia ja edesauttavat kirjallisen menettelyn käytön lisääntymistä.

4. Yhden kosketuksen periaate

Lausuntonne paikallapysymisvelvollisuutta haasteen tiedoksiantamista varten koskevasta ehdotuksesta (ETL 10:2a)

Syyttäjälaitoksessa ns. yhden kosketuksen periaate on jo varsin laajassa käytössä. Syyttäjälaitoksessa on jo pitkään ollut käytössä valtakunnallinen haastepäivystysjärjestelmä, jonka puitteissa on hoidettu vaikeasti mm. tavoitettavien vastaajien haastaminen pääkäsittelyyn tai kirjalliseen menettelyyn. Päivystysjärjestelmää laajennettiin 28.4.2017 lukien koskemaan viikonloppujen ja arkipyhien lisäksi virastoaikojen jälkeinen aika arkipäivinä (lukuunottamatta klo 00.00-08.00 välinen aika tiistaina-perjantaina).

Paikallapysymisvelvollisuutta haasteen tiedoksiantamista varten koskeva ehdotus on kannatettava ja muutoksella voidaan arvioida osaltaan säästettävän sekä syyttäjien että tuomioistuinten resursseja erityisesti vaikeasti tavoitettavien vastaajien osalta vältettäessä istuntojen peruuntuminen. Syyttäjälaitoksessa jo toteutettu valtakunnallisen päivystysjärjestelmän laajennus tukee muutoksen käytännön vaikutuksia.

5. Syytetyn velvollisuus osallistua henkilökohtaisesti oikeudenkäyntiin

Lausuntonne syytetyn läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevista muutosehdotuksista (ROL 8 luku ja OK 26:20)

Mietinnössä on esitetty että, vastaajan tuomitseminen vankeusrangaistukseen ei enää edellyttäisi vastaajan kuulemista pääkäsittelyssä henkilökohtaisesti. Riittävää olisi, että häntä edustaisi pääkäsittelyssä asiamies. Muutos on kannatettava. Vastaajan oikeusturva toteutuu asiamiehen valvoessa hänen etuaan. Toisaalta asian käsittely ei vaarannu vastaajan mahdollisen poissaolon vuoksi, mikä säästää oikeuslaitoksen resursseja peruuntuneiden istuntojen osalta.

Toinen muutos koskee vangittuna olevaa vastaajaa, minkä osalta läsnäolovelvollisuutta on esitetty lievennettäväksi siten, että tuomioistuimien voi päättää, ettei vastaajan tarvitse olla läsnä koko pääkäsittelyn ajan. Säännöksellä joustavoitetaan pääkäsittelyn kulkua ja vähennetään tältä osin vankikuljetusten kustannuksia.

6. Videoyhteyden käyttö

Lausuntonne videoyhteyden käyttöä koskevista muutosehdotuksista

Videoyhteyden käytön laajentaminen oikeudenkäynneissä on erittäin kannatettava ehdotus, joka säästää resursseja. Lopullisen harkinnan videokuulemisen soveltuvuudesta asiassa tekee perustellusti tuomioistuimien. Syyttäjän mahdollisuus osallistua oikeudenkäyntiin videoyhteyden välityksellä tulisi erityisesti Pohjois-Suomessa ja muilla harvaan asutuilla alueilla vähentämään huomattavasti sekä matkakustannuksia että matkustamiseen käytettävää aikaa. Erityisesti tämä korostuu yksittäisissä lyhytkestoisissa hovioikeuden pääkäsittelyissä. Tältä osin uudistus on erityisen kannatettava ja perusteltu.

7. Muut ehdotukset

a) Lausuntonne pääkäsittelyn lykkäämistä koskevista muutosehdotuksista (OK 6:11 ja ROL 6:11)

Esitys pääkäsittelyn lykkäämiselle asetettujen aikarajojen muuttamisesta nykyistä joustavammiksi on kannatettava. Laajat ja pitkäkestoiset oikeudenkäynnit ovat lisääntyneet, joissa on usein tarkoituksenmukaista harkita nykyisessä laissa säädettyjä pidempiä käsittelytaukoja.

b) Lausuntonne riita- ja rikosasian vireillepanoa ja valmistelua koskevista muutosehdotuksista (OK 5:5–6 ja ROL 7:4–5)

-

c) Lausuntonne ylimääräistä muutoksenhakua koskevista muutosehdotuksista (OK 31:14a ja OK 31:19)

-

8. Muuta

Onko teillä muuta lausuttavaa työryhmän ehdotukseen liittyen?

-

Jahkola Katariina
Oikeusministeriö

Ljungqvist Miia
Oikeusministeriö